

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО ТА МУНІЦИПАЛЬНОГО ПРАВА

О. І. Донченко

кандидат юридичних наук, доцент кафедри загальноправових дисциплін та міжнародного права

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ

Одним з дійових суб'єктів та важливим елементом системи місцевого самоврядування є органи самоорганізації населення (далі — органи СОН). В особі органів СОН маємо справу вже не з місцевим самоврядуванням, заснованим на принципах його правової, організаційної, матеріально-фінансової автономії та здійснюваним територіальною громадою безпосередньо і через створювані нею органи, а з проявом самоорганізації (самоврядування) членів територіальної громади на її мікрорівні, а тому інтегрованим в систему самоврядування та діючим з дозволу та під контролем відповідних органів місцевого самоврядування. Інститут самоорганізації населення потребує свого розвитку і вдосконалення та наповнення відповідною практикою. З'ясування питань щодо правового регулювання діяльності органів СОН, визначення нормативно-правових актів, що діють на території України, є вкрай важливим питанням.

У Конституції України визначено, що сільські, селищні, міські ради можуть дозволяти за ініціативою жителів створювати будинкові, вуличні, квартальні та інші органи СОН і наділяти їх частиною власної компетенції, фінансів, майна [1, ст. 140].

Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» визначає, що органи СОН — це представницькі органи, що створюються частиною жителів, які проживають на відповідній території в межах села, селища, міста, а стаття 14 закону дублює за змістом статтю 140 Конституції. Пункт 8 ст. 16 визначає, що місцева рада може наділяти частиною своїх повноважень органи СОН, передавати їм відповідні кошти, а також

матеріально-технічні та інші ресурси, необхідні для здійснення цих повноважень, здійснює контроль за їх виконанням. Також повноваження органу СОН припиняються достроково у разі невиконання рішень відповідної ради, її виконавчого комітету, загальних зборів громадян або невиконання своїх повноважень та його саморозпуску. Таке рішення приймається загальними зборами громадян, що утворили даний орган, або відповідною радою [2, ст. 80]. Тобто Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» визначає, які саме органи є органами СОН, хто дає дозвіл на їх створення та хто приймає рішення про дострокове припинення повноважень органу СОН.

І, нарешті, базовий закон «Про органи самоорганізації населення» [3] визначає правовий статус, порядок організації та діяльності органів СОН, але його норми переважно дослівно відтворюють положення вищезазначених актів. Законодавство України, що регулює основи функціонування органів СОН, характеризується суттєвими недоліками, які не дозволяють належним чином розвивати наявний громадянський потенціал цієї важливої ланки в системі місцевого самоврядування. Досі залишаються неврегульованими питання щодо неприбутковості СОН, механізму делегування повноважень місцевими радами, розмежування статусів й фінансування між СОН різного рівня, що діють на одній території. Потребує спрощення порядок легалізації відповідних утворень. Окрему проблему становить комплекс невіршених питань в частині підпорядкованості та підзвітності СОН перед місцевими радами, їх господарської діяльності, розпорядження власними коштами та майном. Базовий закон мав би врегулювати більшість проблем, що виникають на практиці, але значною мірою посилив і без того непросту правову ситуацію, увійшовши в суттєві протиріччя з Конституцією України та Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні». Аналіз чинного законодавства свідчить, що найбільш уразливими його положеннями є питання організації та проведення виборів в органах СОН, делегування їм частини повноважень відповідних місцевих рад, фінансів та майна, а також питання ліквідації органів СОН.

За цих умов багато місцевих рад в Україні, виходячи з існуючих реалій, змушені були піти шляхом вироблення власного підходу до вирішення цих питань, лавіруючи між існуючими

законодавчими протиріччями і заповнюючи нормативні прогалини.

На практиці до числа найчастіше застосовуваних форм правової регламентації діяльності органів СОН на локальному рівні належать такі групи документів: статuti територіальних громад, програми щодо забезпечення розвитку органів СОН, загальні положення про органи СОН, спеціальні рішення місцевих рад про порядок легалізації та функції СОН, організаційні рішення місцевих голів та виконавчих комітетів місцевих рад тощо. Наприклад, в Статуті територіальної громади міста Одеси є дві статті, які регламентують статус органів СОН (стаття 19) та порядок взаємодії міської ради та виконавчих органів міської ради з органами СОН (стаття 20) [4]. В 2011 році Одеською міською радою була затверджена Програма розвитку органів СОН на 2012-2015 роки [5].

Таким чином, на сьогоднішній день є нагальна необхідність в подальшому вдосконаленні місцевого законодавства щодо сприяння розвитку системи самоорганізації в місті, оскільки багато із зазначених вище проблем можуть бути врегульовані тільки шляхом локальної нормотворчості.

Література

1. Конституція України [Електронний ресурс] : Закон України від 28.06.1996 із змін., внес. згідно із Законами України: за станом на 15.05.2014. — Режим доступу : [http:// zakon1.rada.gov.ua](http://zakon1.rada.gov.ua). — Назва з екрана.
2. Про місцеве самоврядування в Україні [Електронний ресурс] : Закон України від 21.05.1997 із змін., внес. згідно із Законами України : за станом на 17.07.2015. — Режим доступу : <http:// zakon0.rada.gov.ua>. — Назва з екрана.
3. Про органи самоорганізації населення [Електронний ресурс] : Закон України від 11.07.2001 із змін., внес. згідно із Законами України : за станом на 20.11.2012. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>. — Назва з екрана.
4. Статут територіальної громади міста Одеси [Електронний ресурс] : Рішення Одеської міської ради № 1240-VI від 25.08.2011. — Режим доступу : <http://search.ligazakon.ua/>. — Назва з екрана.
5. Програма розвитку органів самоорганізації населення в м. Одесі на 2012-2015 р. [Електронний ресурс] : Рішення Одеської міської ради № 1630-VI від 23.12.2011. — Режим доступу : <http://search.ligazakon.ua/>. — Назва з екрана.